
ВИЗНАЧЕННЯ ТА ІНТЕГРАЛЬНА ОЦІНКА СОЦІАЛЬНИХ РИЗИКІВ У РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

*Л.Л.Шамілева,
кандидат економічних наук, доцент,
Донецький національний університет*

Вступ. Кожній соціально-економічній системі притаманні властиві їй соціальні ризики, що можна визначити як вірогідні події в житті людини чи сукупності людей, настання яких супроводжується негативною зміною умов життєдіяльності. Управління соціальними ризиками як цільова функція має бути орієнтовано на їх мінімізацію та, відповідно, забезпечення соціальної безпеки, що обумовлює необхідність розробки методичного і інформаційного забезпечення визначення узагальнюючої оцінки рівня соціальних ризиків.

Постановка проблеми. Формування та проведення ефективної регіональної соціальної політики, обґрунтування управлінських рішень на всіх рівнях державного управління повинно базуватися на об'єктивній інтегральній оцінці соціальних ризиків, яка поєднує різні види ризиків за сферою їх реалізації та визначається на підґрунті статистичної і соціологічної інформації як самооцінки респондентами рівня соціального ризику, що склався.

Аналіз попередніх наукових досліджень. Проблема визначення та оцінки соціальних ризиків присвячені праці Долішнього М.І., Гнибіденко І.Ф., Колота А.М., Новікової О.Ф., Борецької Н.П. та інших вчених і фахівців. Визначення рівня соціальних ризиків, в основному, розглядається в контексті соціальної безпеки та соціального захисту, при цьому практично відсутні узагальнюючі інтегральні оцінки рівнів соціальних ризиків, особливо на регіональному рівні.

Мета статті. Метою даної роботи є характеристика концептуальних положень, методики, визначення та аналіз інтегрального показника рівня соціальних ризиків на регіональному рівні як статистичного та інформаційного забезпечення розробки та підтримки управлінських рішень в структурі регіональних програм соціально-економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Інформаційне забезпечення визначення соціальних ризиків та рівня їх прояву є вкрай обмеженим. Це пов'язано з недостатньою методологічною розробленістю проблеми соціальних ризиків, неупорядкова-

ністю підходів до розкриття їх сутності та змісту, що перешкоджає визначенню та оцінці рівня соціальної безпеки. Найкращим варіантом проведення будь-якої оцінки соціальних ризиків є використання максимально можливої інформації, наявної на даний час. Забезпечення комплексності та достовірності інформації при спостереженні соціальних явищ, а саме при виявленні ступеня прояву соціальних ризиків, можливе за використання статистичної інформації разом з соціологічною інформацією однієї спрямованості.

Концептуальні засади визначення соціальних ризиків та їх подальша інтегральна оцінка на підставі моніторингового соціологічного спостереження «Базова захищеність населення України» та статистичної інформації базуються на таких методологічних та методичних положеннях.

1. Соціальний ризик як соціальне явище поєднує в своїй структурі ризики, що проявляються у різних сферах життєдіяльності людини. Це – демографічні ризики; ризики у сфері зайнятості (втрата роботи, неповна зайнятість, неадекватна зайнятість); ризики бідності (низький рівень доходів та витрат, низький рівень матеріальної забезпеченості); ризики втрати здоров'я, працездатності; ризики обмеження життєдіяльності та низхідної соціальної мобільності; нерегульована трудова міграція; соціальна нестабільність; незадовільний екологічний стан та його погіршення тощо.

2. Оцінка рівня соціального ризику базується на ієрархічній системі об'єднання двох агрегованих блоків показників, які складаються зі статистичної інформації щодо значень відповідних індикаторів визначених видів соціального ризику та соціологічної, яка розглядається як суб'єктивна оцінка рівня сформованого соціального ризику також за окремими його різновидами (рис. 1).

Статистична база надає можливість через систему статистичних показників визначити статистичну складову соціальних ризиків.

Соціологічна інформація представлена результатами узагальнень вибіркового обстеження „Базова захищеність населення України” щодо визначення рівня соціальної безпеки та соціальної захищеності населення держави, її регіонів та особистості [1, 2, 3]. Спрямованість результатів соціологічного опитування на визначення соціальних небезпек та соціальної незахищеності дала змогу адаптувати інформаційну базу до потреб оцінки соціальних ризиків.

3. Методика розрахунку інтегрального показника соціального ризику регіонів ($I_n CPP$) базується на використанні середньої арифметичної із нормованих відповідних показників (індикаторів) соціального ризику:

$$I_n CPP = \left(\sum_{j=1}^n z_{ij} \right) : n$$

де $I_n CPP$ – інтегральний показник соціального ризику для i -го регіону; z_{ij} – нормований показник j -го індикатора для i -го регіону; n – кількість внутрішніх індикаторів при розрахунку рівня соціального ризику; i – номер регіону; $i=1,27$, а нормування індикаторів з урахуванням напряму їх впливу на рівень інтегрального показника проводиться за співвідношеннями, які використовуються при

розрахунку індексів людського розвитку та регіональних індексів людського розвитку [1; с. 272].

Для забезпечення порівняння інтегрального показника за певний період часу відповідні максимальне та мінімальне значення окремих індикаторів були визначені експертним шляхом таким чином, щоб у середньо- та довгостроковій перспективі їх значення збереглися на визначеному максимальному або мінімальному рівнях.

Нормування соціологічних показників також проводилося за визначеними співвідношеннями, тому з урахуванням їх виміру (а це питома вага респондентів, які ствердно відповіли на запитання стосовно наявності конкретного виду соціального ризику) фактичне значення у відсотках переводиться в коефіцієнти діленням на 100 ($\max x_j = 100\%$; $\min x_j = 0,0\%$).

4. Інформаційне забезпечення побудови інтегрального показника рівня соціального ризику включає визначення окремих індикаторів, диференційовано за наведеними видами соціального ризику.

Перший агрегований блок, що містить статистичну інформацію, базується на сукупності статистичних показників, які оцінюють рівень кожного із наведених соціальних ризиків. Залежно від напряму впливу вони можуть бути як стимуляторами, так і дестимуляторами рівня інтегрального показника.

Другий агрегований блок становлять соціологічні показники, що визначають суб'єктивну оцінку респондентами рівня соціального ризику, який склався у відповідному регіоні.

5. Інтегральний показник соціального ризику регіону є узагальнюючою оцінкою соціального ризику на регіональному рівні. Це обумовлено як вихідною інформацією його побудови (значення вихідних індикаторів за регіонами та регіональна диференціація при обробці матеріалів соціологічного дослідження «Базова захищеність населення»), так і методикою побудови: при нормуванні показників як об'єкт диференціації виступають регіони (області).

6. При сполученні статистичної та соціологічної інформації при розрахунку I_{nCPP} станом на 2006 р., з урахуванням терміну проведення соціологічного обстеження «Базова захищеність населення» (березень 2006 р.), статистичні дані були взяті станом на 2005 р.

7. Інтегральний показник рівня регіонального соціального ризику (I_{nCPP}) змінюється у межах від 0 до 1 – чим більше значення показника, тим вищий рівень соціального ризику в відповідному регіоні, і навпаки. За допомогою I_{nCPP} можна визначити узагальнюючий показник соціальної безпеки за співвідношенням: ($I_{nCBP} = 1 - I_{nCPP}$).

Інтегральні показники соціального ризику в регіоні були розраховані станом на 2004 та 2006 рр. (табл. 1).

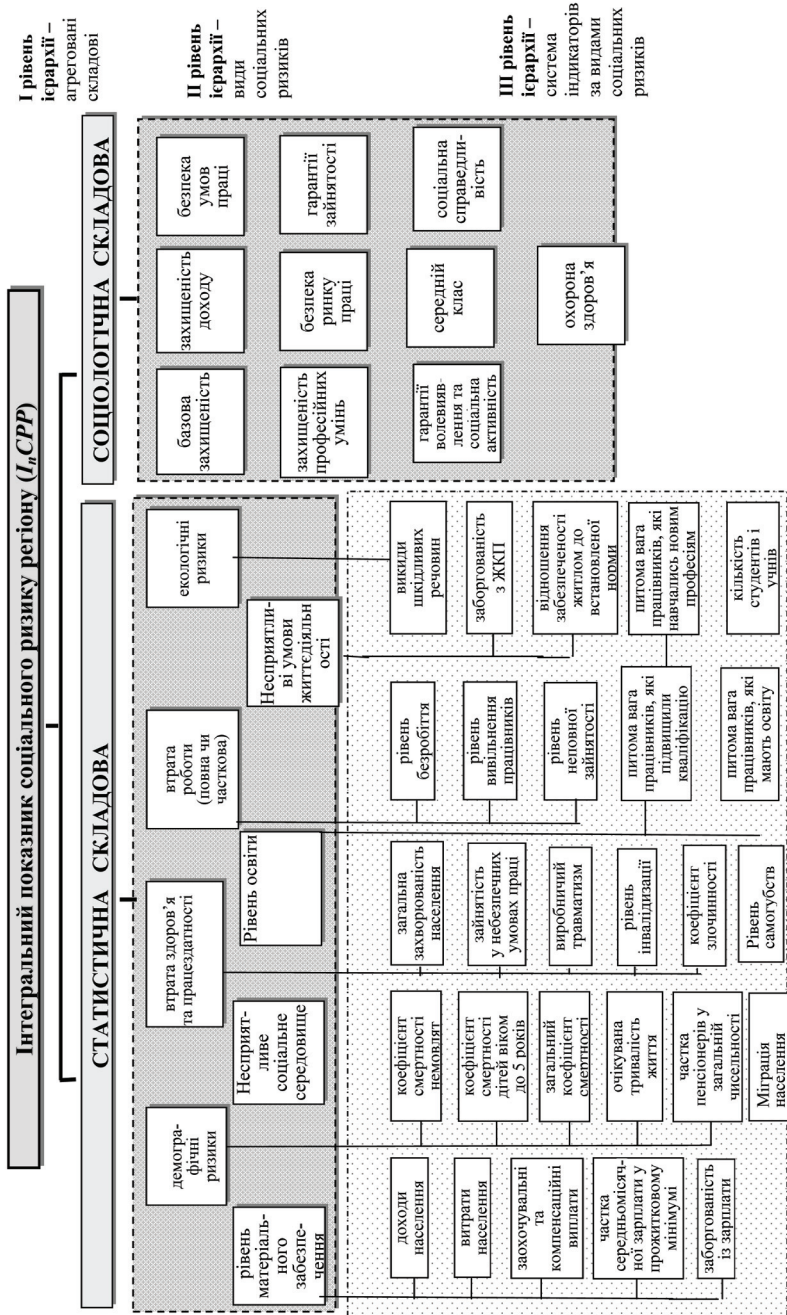

Рис. 1. Модель формування інтегрального показника соціального ризику регіону за ієрархічною системою

Таблиця 1

Інтегральний показник соціального ризику областей України за 2004, 2006 рр.
та рейтинги регіонів за рівнем $I_n CPP$

Регіони	Значення $I_n CPP$		Ранги регіонів за рівнем $I_n CPP$		Ранги регіонів за рівнем $I_n CPP$ за складовими			
	2004	2006	2004	2006	статистична		соціологічна	
					2004	2006	2004	2006
АР Крим	0,3643	0,3528	21	19	22	16	22	24
Вінницька	0,3647	0,3587	22	23	15	19	26	25
Волинська	0,3431	0,3286	11	11	12	13	9	10
Дніпропетровська	0,3617	0,3341	19	16	24	17	17	8
Донецька	0,3727	0,3715	24	26	27	26	3	15
Житомирська	0,3651	0,3339	23	15	23	21	23	7
Закарпатська	0,3183	0,3036	3	3	2	3	14	3
Запорізька	0,3617	0,3491	20	18	19	20	25	18
Івано-Франківська	0,3282	0,3203	6	8	8	15	5	5
Київська	0,3433	0,3261	13	9	7	2	24	19
Кіровоградська	0,3487	0,3559	15	20	16	23	16	22
Луганська	0,3863	0,3798	27	27	26	27	15	21
Львівська	0,3392	0,3158	9	6	9	4	10	9
Миколаївська	0,3295	0,3288	7	12	10	9	4	14
Одеська	0,3524	0,3317	16	14	13	12	19	13
Полтавська	0,3345	0,3314	8	13	6	8	13	16
Рівненська	0,3264	0,3189	5	7	3	5	11	11
Сумська	0,3554	0,3627	17	24	17	22	21	27
Тернопільська	0,3432	0,3120	12	5	14	6	8	6
Харківська	0,3442	0,3286	14	10	11	11	12	12
Херсонська	0,3615	0,3571	18	21	21	24	18	20
Хмельницька	0,3422	0,3435	10	17	18	14	7	23
Черкаська	0,3727	0,3582	25	22	20	18	27	26
Чернівецька	0,3203	0,3096	4	4	4	7	6	4
Чернігівська	0,3770	0,3641	26	25	25	25	20	17
м. Київ	0,2357	0,2072	1	1	1	1	2	2
м. Севастополь	0,2927	0,2894	2	2	5	10	1	1
Україна	0,3465	0,3337						

Методика побудови I_nPCP дає можливість провести порівняльний аналіз рівня соціальних ризиків областей України, відстежити зміну їх рівня за період, що аналізується, проранжувати регіони за рівнем інтегрального показника та визначити, за рахунок яких внутрішніх складових змінився рівень соціального ризику.

Найнижчий рівень соціального ризику і, відповідно, самий високий рівень соціальної безпеки склався як в 2004 р., так і 2006 р. у містах Києві та Севастополі, незмінне третє та четверте місця посідають Закарпатська та Чернівецька області. В той же час найвищий рівень соціального ризику за період, що аналізується, простежується в Луганській (27 – 2004, 2006 рр.), Чернігівській (26 – у 2004 р., 25 – у 2006 р.), Донецькій (24 у 2004 р., 26 – у 2006 р.), Черкаській (22 – у 2004 р., 25 – у 2006 р.) областях.

Розбіжність регіонів за рівнем InCPP не дуже висока, значення варіюють у межах 0,2–0,4, при цьому тільки показник по м. Києву відповідає нижньому значенню цього інтервалу. Коефіцієнти варіації інтегрального показника ($V_{2004} = 8,32\%$; $V_{2006} = 9,77\%$) свідчать, що розподіл регіонів за рівнем соціального ризику досить однорідний, що обумовлює можливість якісного управління соціальними ризиками на державному та регіональному рівнях через прийняття відповідних заходів у стратегіях та програмах розвитку.

Незважаючи на однорідність розподілу регіонів за рівнем I_nPCP , його зміна в кожному регіоні відбулася досить різноманітно (табл. 2).

Таблиця 2

**Оцінка зміни соціального ризику в областях України
за інтегральним показником (I_nCPP) у 2006 р. порівняно з 2004 р.**

Параметри зміни I_nCPP , %	Кількість регіонів	Регіони України
Збільшився на :		
0,37–20,7	3	Кіровоградська, Сумська, Хмельницька області
Зменшився на:		
0,21–1,397	5	Донецька, Миколаївська, Полтавська, Херсонська області, м. Севастополь
1,397–3,771	8	АР Крим, Вінницька, Запорізька, Івано-Франківська, Луганська, Рівненська, Чернівецька, Чернігівська області
3,771–7,332	7	Волинська, Закарпатська, Київська, Львівська, Одеська, Харківська, Черкаська області
7,332–12,08	4	Дніпропетровська, Житомирська, Тернопільська області, м. Київ
Усього	27	

Найбільші позитивні зрушення, спрямовані на зниження соціального ризику, мали місце по м. Києву – темп зниження InCPP складає 12,08%; до цієї групи увійшли також Дніпропетровська, Житомирська та Тернопільська області. Дуже

незначні (від 0,21 до 1,4%) темпи зниження інтегрального показника спостерігаються в Донецькій, Миколаївській, Полтавській, Херсонській областях та м. Севастополь. Тоді як у трьох областях (Кіровоградська, Сумська та Хмельницька) має місце навіть збільшення рівнів соціального ризику, що суперечить і тенденції зміни інтегрального показника в середньому по Україні $\bar{I}_{nCPP_{2004}}=0,3465$; $\bar{I}_{nCPP_{2006}}=0,3323$, і тенденції його зміни для більшості регіонів країни.

Рівень соціального ризику в кожній області за 2004–2006 рр. змінювався нерівномірно, що обумовило відповідну зміну рангів регіонів (табл. 1).

Внутрішня структура інтегрального показника дає можливість визначити, за рахунок якої ж складової (статистичної чи соціальної) змінився ранг відповідного регіону, та як відрізняються ранги за окремими складовими. Результати зіставлення, наприклад за розрахунками 2004 р., свідчать, що в більшості регіонів ранги за статистичною складовою не збігаються з рангами за соціологічною складовою показника. Так, по більшості західних та центральних областей (Закарпатська, Рівненська, Вінницька, Київська, Черкаська) їх ранг, за самооцінкою респондентів рівня соціального ризику, значно нижчий, ніж за статистичними показниками. Особливо значущою є різниця по Київській області: якщо за статистичною складовою рівня соціального ризику регіон посідає друге місце, тобто рівень соціального ризику за цією складовою досить низький, то за соціологічною – аж 24, тобто різниця становить 22 рангових пункти. Дещо менша різниця, але аналогічна за змістом, склалася і за результатами 2006 р. – 17 рангових пунктів. Таке ж співвідношення має місце по Рівненській, Закарпатській, Вінницькій, Черкаській та Запорізькій областях, тобто люди оцінюють наявність соціальних ризиків значно вище, ніж це показують об'єктивні (статистичні) індикатори.

У той же час в ряді регіонів склалася і протилежна закономірність: за рівнем самооцінки респондентів, тобто за соціологічною складовою ранг регіону значно вище за рівнем соціального ризику, ніж за статистичною. За результатами розрахунків за 2004 р., з такою закономірністю особливо можна виділити Донецьку, Миколаївську, Хмельницьку, Луганську та Дніпропетровську області, а за розрахунками 2006 р. – Дніпропетровську, Житомирську, Івано-Франківську, Донецьку, Луганську області та м. Севастополь.

Аналіз впливу окремих індикаторів статистичної складової (третій рівень ієрархії) дає можливість визначити основні напрями мінімізації соціальних ризиків за регіонами України (табл.3).

Таблиця 3

Стратегічні пріоритетні напрями мінімізації соціальних ризиків у регіонах України

Регіони	Види соціальних ризиків, гострота яких посилилась
АР Крим	Ризики втрати здоров'я, у сфері відтворення людського капіталу, демографічні
Вінницька	Демографічні, ризики втрати здоров'я, екологічні, у сфері відтворення людського капіталу, у сфері зайнятості, девіантна поведінка
Волинська	Демографічні, у сфері відтворення людського капіталу, девіантна поведінка
Дніпропетровська	Екологічні, демографічні, у сфері відтворення людського капіталу

Донецька	Ризики втрати здоров'я, демографічні, у сфері відтворення людського капіталу, екологічні
Житомирська	Ризики втрати здоров'я, демографічні, у сфері зайнятості, девіантна поведінка, у сфері відтворення людського капіталу, екологічні
Закарпатська	Демографічні, ризики втрати здоров'я, у сфері відтворення людського капіталу, в сфері зайнятості, девіантна поведінка, екологічні
Запорізька	Демографічні, у сфері зайнятості, екологічні, у сфері відтворення людського капіталу
Івано-Франківська	Демографічні, у сфері зайнятості, у сфері відтворення людського капіталу, ризики втрати здоров'я, екологічні, девіантна поведінка
Київська	Демографічні, відтворення людського капіталу, у сфері зайнятості
Кіровоградська	Ризики втрати здоров'я, у сфері зайнятості, відтворення людського капіталу, заборгованість із зарплати
Луганська	Відтворення людського капіталу, демографічні, у сфері зайнятості, екологічні
Львівська	Демографічні, екологічні, ризики втрати здоров'я, у сфері зайнятості, девіантна поведінка
Миколаївська	Відтворення людського капіталу, у сфері зайнятості, екологічні, виробничий травматизм, рівень інвалідизації населення
Одеська	Демографічні, у сфері зайнятості, забезпеченість житлом, екологічні, ризики втрати здоров'я, заборгованість із зарплати
Полтавська	Відтворення людського капіталу, демографічні, екологічні, ризики втрати здоров'я, виробничий травматизм
Рівненська	Відтворення людського капіталу, демографічні, у сфері зайнятості, заборгованість із зарплати, ризики втрати здоров'я, девіантна поведінка
Сумська	Демографічні, відтворення людського капіталу, у сфері зайнятості, рівень захворюваності, виробничий травматизм
Тернопільська	Відтворення людського капіталу, ризики втрати здоров'я, демографічні, екологічні, девіантна поведінка
Харківська	Демографічні, рівень захворюваності, у сфері зайнятості
Херсонська	Демографічні, рівень захворюваності, у сфері зайнятості, екологічні
Хмельницька	Рівень захворюваності, відтворення людського капіталу, демографічні, у сфері зайнятості
Черкаська	Демографічні, рівень захворюваності, відтворення людського капіталу, у сфері зайнятості
Чернівецька	Демографічні, рівень захворюваності, відтворення людського капіталу, у сфері зайнятості
Чернігівська	Демографічні, відтворення людського капіталу, рівень захворюваності, у сфері зайнятості, соціальна інфраструктура життєзабезпечення
м. Київ	Демографічні, девіантна поведінка, рівень захворюваності, у сфері зайнятості, рівень інвалідизації, відтворення людського капіталу
м. Севастополь	У сфері зайнятості, демографічні, ризики втрати здоров'я, відтворення людського капіталу, виробничий травматизм

Якщо порівняти тенденції в оцінках впливу всіх індикаторів соціальної складової, то визначається така закономірність. Респонденти всіх регіонів негативно оцінюють рівень соціальної захищеності в сфері «Гарантії зайнятості». В більшості регіонів (18-ти з 27-ми) така ж закономірність простежується за напрямом «Соціальна справедливість».

Негативно оцінили зміни стану здоров'я в 18-ти областях, негативні зрушення сталися у значній кількості областей за сферою «Безпека умов праці».

Узагальнення соціологічної інформації дають можливість визначити ті сфери, в яких за оцінками респондентів склалися вкрай негативні тенденції і які обумовлюють формування соціальної небезпеки. Саме вони повинні стати цільовими орієнтирами для її подолання при розробці регіональних стратегій та програм щодо управління соціальними ризиками.

Необхідно визначити і найбільш позитивні зрушення в оцінці респондентами умов формування соціальних ризиків. В першу чергу, як в цілому по Україні, так і за всіма регіонами це пов'язано з захищеністю доходу. Знизився також рівень соціального ризику за сферою «Гарантії волевиявлення та соціальна активність», що свідчить про розвиток у країні демократичних засад у сферах життєдіяльності населення та зростання рівня матеріальної забезпеченості.

Таким чином, з метою формування і проведення ефективної регіональної соціальної політики, обґрунтування управлінських рішень на різних рівнях державного управління необхідна розробка як системи показників для оцінки рівня соціальних ризиків, диференційовано за їх видами, так і узагальнюючого або інтегрального показника.

Запропоноване методологічне підґрунтя та методика розрахунку відповідають основним положенням Європейської системи соціальних показників (ЄССП) [5, с.113]:

- охоплення «Європейським виміром» соціальних процесів і ситуацій в таких координатах: ідентичність, нерівність (неоднаковість), консолідація (зв'язок) і конфліктність;
- обґрунтування й поєднання нових вимірювань – вдосконалення або розроблення нових показників;
- використання найбільш прийнятих баз даних і результатів крос-національних досліджень.

В сукупності внутрішні складові соціального ризику відповідають структурі Європейської системи соціальних показників, які оцінюються з точки зору формування соціального ризику або, з іншого боку, рівня соціальної безпеки населення на регіональному рівні.

Отже, наведені методичні підходи до розробки можна розглядати в контексті розвитку ЄССП.

Висновки. За внутрішньою структурою $I_n CPP$ включає статистичну та соціологічну складові, що дає можливість оцінити ризики як за об'єктивними (статистичними) показниками, так і за результатами суб'єктивної оцінки респондентів.

Методика побудови та розрахунку I_{CPR} , аналіз внутрішніх індикаторів кожної складової, визначення їх впливу на зміну як інтегрального показника, так і агрегованих складових за цими регіонами дає можливість для наступних висновків:

- за період, що аналізується, має місце незначне зниження рівня соціального ризику як в цілому по Україні, так і за окремими її регіонами. Тільки в трьох областях (Кіровоградська, Сумська, Хмельницька) рівень соціального ризику підвищився;
- найвищий рівень соціального ризику склався в Луганській, Чернігівській, Донецькій та Черкаській областях, а найнижчий – у м. Києві, Севастополі, Закарпатській та Чернівецькій областях;
- як в цілому по Україні, так і за всіма регіонами знизився ризик в оцінці захищеності номінальних доходів, але водночас в семи регіонах респонденти визначають посилення ризиків, пов'язаних з недостатністю доходів для задоволення основних соціальних потреб;
- знизився ризик за сферою «Гарантії волевиявлення та соціальна активність», що свідчить про розвиток у країні демократичних засад в соціально-трудовій та інших сферах життєдіяльності населення;
- основними сферами життєдіяльності, за якими склалися негативні тенденції в зміні рівня соціального ризику, визначені такі: сфера зайнятості, умови та рівень забезпечення соціальної справедливості та умови формування середнього класу.

Аналіз зміни рівня інтегральних показників регіонального соціального ризику, його складових за кожним рівнем ієрархічної системи його побудови як в цілому по Україні, так і диференційовано за окремими регіонами, оцінка міри та напряму впливу складових можуть бути використані при розробці регіональних стратегій розвитку, планів і програм соціального та економічного розвитку, які містять положення щодо управління соціальними ризиками за наступними напрямками:

- при визначенні цільових орієнтирів управління, зокрема при корегуванні або уточненні стратегічних цілей державної політики регіонального розвитку України;
- при визначенні цілей, пріоритетів та основних напрямів соціальної політики в структурі відповідних регіональних програм. Наприклад, програми, зорієнтовані на зниження ризиків втрати здоров'я, працездатності і, як наслідок, зниження смертності, особливо від соціально-обумовлених хвороб та в працездатному віці, повинні в першу чергу бути реалізовані в Донецькій, Запорізькій, Сумській, Луганській, Харківській та Хмельницькій областях. В той же час пріоритетним цільовим орієнтиром програм соціально-економічного розвитку в Луганській, Миколаївській, Кіровоградській, Полтавській, Хмельницькій областях, в АР Крим та в м. Севастополі має бути формування безпечних умов праці. Негативні тенденції щодо рівня забезпечення соціальної справедливості, а також формування середнього класу обумовлюють основні першочергові завдання в структурі регіональних стратегій розвитку Луганської, Сумської, Херсонської,

- Кіровоградської, Житомирської областей, спрямованих на підтримку малого та середнього бізнесу;
- при розробці механізму реалізації регіональних стратегій розвитку та програм, зокрема організаційного механізму, диференціація регіонів за рівнем соціальних ризиків обумовлює можливість більш повного та чіткого узгодження державних цільових програм розвитку за визначеними пріоритетними цільовими орієнтирами. Наприклад, підвищення рівня соціальної захищеності за напрямками „гарантії зайнятості” та „соціальна справедливість”, мінімізація ризиків у сфері відтворення людського капіталу та демографічних ризиків як загальнодержавні цільові орієнтири доповнюються та конкретизуються на регіональному рівні за визначеними напрямками;
  - при розробці управлінських рішень для досягнення визначених цільових орієнтирів;
  - для контролю за виконанням управлінських рішень по досягненню цільових орієнтирів щодо мінімізації соціальних ризиків.

Джерела

1. *Соціальна захищеність населення України* / О.Ф. Новікова, О.Г. Осауленко, І.В. Калачова та ін. – Донецьк. – К.: ІЕП НАН України, Держкомстат України, 2001. – 360 с.
2. *Спостереження та вимірювання соціальної захищеності населення України: проблеми становлення* / О.Г. Осауленко, О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, Н.С. Власенко та ін. / НАН України. Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк. – К., 2003. – 440 с.
3. *Інформаційне забезпечення державного та регіонального соціального управління: Монографія* / О.Г. Осауленко, О.Ф. Новікова, Н.С. Власенко, І.В. Калачова та ін. / НАН України. Ін-т економіки пром-сті; Держкомстат України. – Київ; Донецьк, 2004. – 656 с.
4. *Регіональний людський розвиток: Статистичний бюлетень* / Держкомстат України. – К., 2006. – 40 с.
5. *Методологія та методика визначення інтегральних соціальних показників* / Відп. ред. Ю.І. Саєнко. – К.: Ін-т соціології НАНУ, 2004. – 372 с.

Аннотация. Рассмотрены концептуальные подходы и методика определения интегрального показателя уровня социального риска на региональном уровне. Представлен анализ сложившегося уровня социального риска в регионах Украины, тенденции его изменения и разработаны целевые ориентиры для формирования региональных стратегий и программ управления социальными рисками.

Summary. Studied conseptional attitudes and estimation method of integral indexes of social risks at regional level. Given analysis of formed social risk level in Ukrainian regions, tendencies of its variation and developed target orients for development of regional strategies and social risks management programmes.

Стаття надійшла до редакції журналу 14.02.2008 р.